

Віковий розподіл мігрантів близького і далекого зарубіжжя вирізнявся рівномірнішою кривою з максимальними значеннями в 20–29 рр. діапазоні, більшими частками мігрантів, порівняно з загальним розподілом, в усіх наступних вікових групах (рис. 2).

Розподіл мігрантів за віковими групами у діапазоні 20–49 років був доволі рівномірним. Серед них найвища питома вага трудових мігрантів припадала на 30–34-літніх, найменша – на 20–24-річних. Розходження часток осіб 50–54 років і 55–59 років (серед жінок частка 50–54 річних була втричі більшою, ніж серед чоловіків і, навпаки, частка 55–59-річних серед чоловіків вдвічі більша, ніж серед жінок) обумовлено різними термінами виходу на пенсію [3].

Список використаних джерел:

1. Дергач А. В. Механізми державного управління міграційними процесами в Україні: дис. канд. держ. упр.: 25.00.02 / Національна академія державного управління при Президентіві України. Київ, 2018. 206 с. 95
2. Кваша О.С. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України. Економіка і суспільство. 2017. № 10. С. 535–540.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. World migration report 2018. International Organization for Migration. URL: https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/wmr_2018_en.pdf

СИСТЕМА БАЙРАЧНО-БАЛКОВИХ УРОЧИЩ НА МЕЖИРІЧЧІ ПСЛА ТА ХОРОЛУ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ПРИРОДООХОРОННА ТЕРИТОРІЯ В СКЛАДІ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ГАДЯЦЬКИЙ»

Панченко О.В.¹, Мовчан В.В.²

¹ Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

² Ручківський ЗЗСО I-II ступенів Петрівсько-Роменської сільської ради

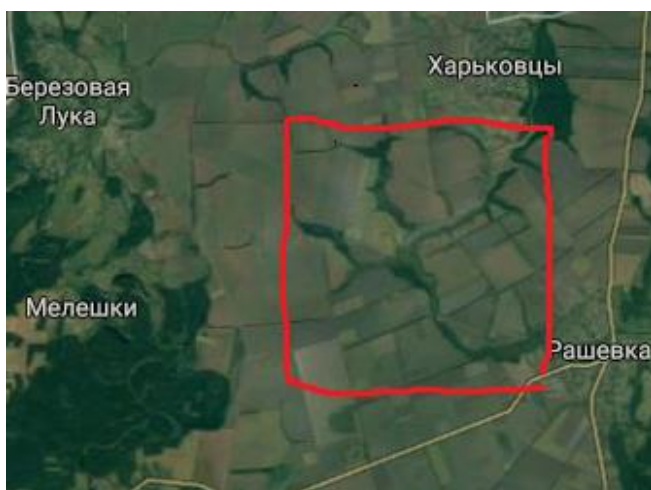
Постановка проблеми. Згідно з сучасною концепцією Національної програми збереження біологічного та ландшафтного розмаїття України основним пріоритетним завданням є збереження максимально можливої біорозноманітності та багатства ландшафтів шляхом охорони, поліпшення стану та відтворення екосистем, середовища існування видів та компонентів ландшафтів, а також створення екологічної мережі України як складової Всеєвропейської загально-екологічної мережі. Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, площа території природно-заповідного фонду по Полтавській області мала б становити 11% від загальної площі області. Наразі цей показник складає близько 5% [10].

На території колишнього Гадяцького району площа природоохоронних об'єктів становила майже 9%. Проте, після того, як Гадяччина увійшла до укрупненого Миргородського району, площа ПЗФ в останньому складає всього 3,6%, що майже на третину менше від обласного. Головними причинами такого стану є недостатнє дослідження природних об'єктів, та відсутність обґрунтування щодо їх заповідання. Хоча ділянок, перспективних у даному відношенні, багато [5-9]. Одним із таких ПТК є складне урочище байрачного лісу та степової балки, яке знаходиться в південній частині колишнього Гадяцького району між селами Березова Лука та Рашівка. Частково цей об'єкт досліджувався в 2015 році полтавськими науковцями [11]. Однак, комплексної характеристики до цього часу не було.

Мета дослідження. Обґрунтувати доцільність заповідання ПТК між селами Березова Лука і Рашівка Миргородського району та подальше об'єднання створеного ПЗО з РЛП «Гадяцький».

Викладення основного матеріалу. «Петрів Байрак» та балка «Кабанівка» є частиною розгалуженої байрачно-балкової системи, яка знаходиться між трьома селами: Березова Лука, Рашівка та Харківці (рис. 1, 2). Згідно фізико-географічного районування [2] досліджувана територія знаходиться в межах фізико-географічної області Полтавської підвищеної рівнини, а згідно геоботанічного – входить до складу Гадяцько-Миргородського геоботанічного району лучних степів, дубових лісів, заплавлених лук та долинних евтрофних боліт у межах Полтавської рівнини Лівобережно-придніпровської підпровінції Східноєвропейської провінції Європейської широколистяної області [3]. Загальна площа даної балки та байрачного лісу складає близько 60 га. Досліджувати саме цю частину було вирішено через найбільшу її віддаленість від усіх населених пунктів. Таке розташування сприяло мінімізації антропогенного навантаження. Тут практично не проводилося в минулому випасання колгоспної худоби, зокрема й овець, не велася заготівля сіна, а в байрачному лісі не відбувалося вирубування. Проте, в середині минулого століття частина балки була штучно заліснена, а на окремих схилових ділянках проводилося терасування. В цілому, не значний вплив людського чинника сприяв збереженню рідкісних рослин.

Байрачний ліс має протяжність з північного заходу на південний схід близько 1 км. Схили досить круті, на окремих ділянках еродовані. По днищу байраку під час весняного сніготанення та літніх злив протікає тимчасовий водотік. Серед деревостою переважає дуб з домішками липи та клену, а в зниженій частині зростає осика. Серед травостою домінують яглиця звичайна, копитняк європейський та різні види осоки.

Рис. 1. Розміщення системи байрачно-балкових урочищ на межиріччі (виділено червоним кольором)

Рис. 2. Територія дослідження в межах байрачно-балкової системи (виділено червоним кольором)

Степова балка простягається із південного заходу на північний схід, а після злиття з байрачним лісом набуває східного напрямку. Загальна довжина досліджуваної балки теж сягає близько 1 км. Південний захід балки засаджений березою та осикою, незасаджені схили даної частини терасовані. По днищу балки протікає тимчасовий водотік, який з'єднується з аналогічним водотоком із байрачного лісу. Цей струмок є притокою річки Рашівка, яка в свою чергу впадає в Псел. Однак, із середини 80-х років водні об'єкти зазнали повної деградації. В даний час днище балки заросло переважно осокою. На схилах балки домінує лучне різнотрав'я зі злаків та бобових.

Протягом 2018-2020 років в байрачному лісі та степовій балці проводилися созологічні дослідження, під час яких було виявлено та підтверджено зростання рідкісних рослин, список яких наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Інформація про рідкісні рослин досліджуваної території

№	Назва рослини	Категорія	Місце зростання	Час виявлення	Площа популяції (м ²)	Кількість особин на м ²
1	Астрагал шерстисто-квітковий	Занесено до ЧКУ та СЧС	Схили балки західної та південної експозицій	2015 р. *	200	5
2	Брандушка різнокольорова	Занесено до ЧКУ	Схил балки південної експозиції	2005 р. *	3	2
3	Валеріана пагононосна	Малопоширений вид	Схил балки східної експозиції	2019 р. **	1	1
4	Горицвіт весняний	Занесено до ЧКУ	Схил балки північної експозиції	2020 р. **	2	1

Шості Сумські наукові географічні читання (15-17 жовтня 2021 р.)

5	Дзвоники персиколисті	Занесено до РС	Нижні частини балки західної та східної експозицій	2019 р.**	15	2
6	Ковила пірчаста	Занесено до ЧКУ	Схили балки південної та північної експозицій	2015 р.*	300	3
7	Льон австрійський	Занесено до РС	Схили балки західної та східної експозицій	2015 р.*	100	2
8	Льон жовтий	Занесено до РС	Схил балки східної експозиції	2019 р.** 2020 р.**	2	100
9	Проліска дволиста	Занесено до РС	Байрачний ліс	2018 р.**	20	2
10	Проліска сибірська	Занесено до РС	Байрачний ліс	2018 р.**	Значна	Значна
11	Ряст Маршалла	Занесено до РС	Байрачний ліс	2018 р.**	Значна	Значна
12	Сон чорніючий	Занесено до ЧКУ	Схил балки південної експозиції	2019 р.** 2020 р.**	3	4
13	Тирлич хрещатий	Занесено до РС	Схил балки східної експозиції	2019 р.**	1	11

Примітка: ЧКУ – Червона книга України, СЧС – світовий Червоний список, РС – регіональний список видів, що підлягають охороні.

* Види рослин, виявлені полтавськими науковцями [1, 12];

** Види рослин, виявлені авторами дослідження.

Висновки. Враховуючи високий показник флоросозологічної унікальності та географо-естетичної цінності природних комплексів досліджуваної території, доцільно забезпечити охороною цю місцевість в статусі ландшафтного заказника місцевого значення «Березоволуцький» та подальшого входження до РЛП «Гадяцький».

Здійснення пропонуваніх заходів сприятиме збереженню просторових та функціональних зв'язків між компонентами природних комплексів та підвищить показник заповідності у Миргородському районі.

Список використаних джерел:

1. Байрак О.М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини / О.М.Байрак, Н.О. Стецюк Полтава : Верстка, 2005. 248 с.
2. Булава Л.М. Фізико-географічне районування: Карта // Полтавська область: Географічний атлас. К., 2004.
3. Геоботанічне районування Української РСР. К. : Наукова думка, 1977. 304 с.
4. Корнус А.О., Мовчан В.В. Дослідження лісових ландшафтів на ключових ділянках у долині р. Хорол. *Екологія і раціональне природокористування*: Збірник наукових праць. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2009. С. 66-71.
5. Корнус А.О., Мовчан В.В. Чирвон А.М. Ландшафтна структура проектного регіонального ландшафтного парку „Гадяцький” // „Михайлівська цілина” 80 років: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: Тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. Суми, 23-25 вересня 2008 р. Суми: Вид-во „Нота бене”, 2008. С.33-34.
6. Корнус А.О. Ландшафтне різноманіття долин Ворскли і Псла // *Географія і сучасність*. 2002. Вип. 7. С. 107–114.

7. Корнус А.О. Ландшафтно-природоохоронне вивчення долини середнього Хоролу. *Вісн. Харк. ун-ту*. 2004. №620. С. 68-71.
8. Корнус А.О. Особливості ландшафтної структури ключової ділянки в басейні середнього Хоролу. *Фізична географія та геоморфологія*. 2005. Т.49. С.151-157.
9. Мовчан В.В., Корнус А. О. Дослідження лісових ландшафтів на ключових ділянках у долині р. Хорол. *Екологія і раціональне природокористування* : Збірник наукових праць. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2009. С. 66-71.
10. На Полтавщині з'явилися нові пам'ятки природи місцевого значення [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kolo.news/category/suspilstvo/15445>
11. Смоляр Н.О. До питання підвищення статусу деяких об'єктів у межах РЛП «Гадяцький» / Н.О. Смоляр, О.Р. Ханнанова // Біорізноманіття України в світлі ноосферної концепції академіка В.І. Вернадського : Мат-ли всеукр. наук. практ. конф. Полтава: Астроя, 2014. С. 127-129.
12. Смоляр Н.О. Концепція розвитку територіальної структури регіонального ландшафтного парку «Гадяцький» (Україна) / Н.О. Смоляр, О.Р. Ханнанова *Біологія та екологія*. 2016. Т.2, №1. С. 38-46.

ПРО ПРИРОДООХОРОННУ ЦІННІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗШИРЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «УРОЧИЩЕ ДОВЖИК»

Вертель В.В.^{1,2}, Корнус А.О.^{2,3}, Вертель Г.І.⁴

¹ Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді
Сумської міської ради

² Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

³ Сумський державний університет

⁴ Природний заповідник «Михайлівська цілина»

Площа природоохоронних територій Охтирського району Сумської області становить 23972,370 га, що складає 7,4 % від загальної його площі [4]. Такий низький «показник заповідності» для адміністративно-територіальної одиниці не можна вважати задовільним [2]. Державний курс на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС) та виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС ставлять за мету збільшення площ природно-заповідних територій України [9]. Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [7] та «Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 № 695 [5], передбачено збільшення та розширення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Тож із метою збереження тенденції до зростання в області для досягнення показника заповідності 15%, для збереження території, що розташована неподалік с. Білка Охтирського району Сумської області,